Szász Béla ezután következő cikkének címe: A romániai magyar könyv, a mai nemzetiségi magyar könyvkiadást ismerteti, az 1969-ben megszületett nemzetiségi (magyar—német—szerb—ukrán...) Kriterion-kiadó és a többi, magyarul is publikáló kiadók szerepét részletezi. Statisztikája szerint 1970 és 1980 között összesen 24 421 570 magyar nyelvű könyv jelent meg Romániában. Ebből csupán 1980-ban 225 cím 2 313 000 példányban. Szász után Gálfalvi Zsolt a mai romániai magyar irodalomról szól, majd Balogh Edgár a közírás történetéről ad vázlatos képet. Szász János ezután bemutatja az Utunk, Korunk, Művelődés, Új Élet, Igaz Szó és A Hét nevű időszaki kiadványokat (ezek Kolozsvárott, Marosvásárhelyen illetőleg Bukarestben jelennek meg). Bodor Pál a sajtó napi gondjai mellett a magyar nyelvű rádió és a televízió szerepéről értekezik.

A kisebbségi magyar nyelvű hivatalos színjátszás életét Veress Dániel a gyökerektől követi nyomon. Kolozsvárott már 1792-ben játszottak hivatásos anyanyelvű színészek, s nyelvterületünk első magyar kőszínházát itt emelték, a Farkas utcában.* Magyarországon kívül állandó Állami Magyar Opera csak itt van. A gazdag nemzetiségi zenei életről László Ferenc számol be: a népzene, a zenealkotás, a könnyűzene, az előadóművészet és a zeneírás alcímek alatt. A művészeti élet másik nagy ágát, a képzőművészeti életet Banner Zoltán tárgyalja.

A kötetet Mikó Imre beszélgetései zárják. Az időközben elhunyt neves kolozsvári jogász és közíró 1976-ban készített interjút az immár ugyancsak elhunyt Márton Áron római katolikus megyéspüspökkel Gyulafehérvárott. Ő volt az, aki a deportálások ellen nyilvánosan is felemelte szavát a németek megszállta Kolozsvárott, s aki a személyi kultusz éveiben is megszenvedett nyíltságáért. Egyházmegyéjéhez 1975-ben 1 019 000 hívő tartozott, ma Dr. Jakab Antal a püspök. Dr. Nagy Gyula a Kolozsvári Református Egyházkerület püspöke 406 852 híve nevében nyilatkozik, Dr. Papp László nagyváradi püspök pedig inkább utazásairól számol be. Dr. Kovács Lajos unitárius püspök — Kriza János, a népköltésgyűjtő dédunokája — 70 000 nyilvántartott hívéről tesz említést, Szedressy Pál, az evangélikus egyház szuperintendense pedig 32 000 híve nevében szól.

A romániai magyar nemzetiség című kötet 522 lapon rengeteg nevet, címet, könyvészeti adalékot, statisztikai adatot sorol fel. Bizonyos kérdések, fogalmazásbeli sablonok menthetetlenül ismétlődnek a kötetben. Legjobbak azonban a könyvnek azok az írásai, amelyek — mint Jakó Zsigmond tanulmánya — az elengedhetetlen nevek és címek, számok mellett a hagyományainkból kiindulva igyekeznek megszabni a jelenben járható és a jövőben járandó utat. Mert egy nemzetiség, s főleg annak szellemi képviselői nem élhetnek túlságosan a fellegekben. További valós feladat immár a magyar nemzetiség tájegységenkénti életének szemmel tartása, így például a moldvai csángó lakosság anyanyelvi népi kultúrájának továbbfejlesztése *(Kriterion.)*

SZABÓ T. ÁDÁM

Magyar költők — szlovákul

Amikor néhány évvel ezelőtt megjelent Emil Boleslav Lukáč antológiája, mely a magyar líra ötszáz évét tárta a szlovák olvasó elé, sokan hitték, hogy ezzel a kötettel költészetünk szlovák nyelvű megjelentetése egy időre leáll. Ám nem így történt. Emil Boleslav Lukáč költői-fordítói ízlésétől egészen különböző szempontok alapján válogatja közel két évtizede a nála másfél nemzedékkel fiatalabb Voj-

* 1800 táján lebontották, illetőleg ráépítették az Egyetemiek Házát.

tech Kondrót a magyar verseket, s készít belőlük antológiákat vagy gyűjteményes köteteket. Így került a szlovák versolvasók asztalára a *Híd a Dunán* (1968), a csehszlovákiai magyar költészet antológiája, Weöres Sándor, Babits Mihály, Kassák Lajos, Illyés Gyula összegyűjtött verseinek kötete. S az elmúlt másfél évben két további antológia, a csehszlovákiai magyar költők, valamint a „fiatal" magyarországi költők antológiája.

Több mint egy évtizeddel az első antológia megjelenése után Vojtech Kondrót ismét elszánta magát arra, hogy szűkebb hazája magyar költészetét bemutassa szlovák honfitársainak. Az előző válogatásból is átemelt néhány verset ebbe a kötetbe, de a *Férfikor* (Mužný vek) verseinek többsége új fordítás. A tizennégy költő (Rácz Olivér, Dénes György, Bábi Tibor, Veres János, Ozsvald Árpád, Mikola Anikó, Gál Sándor, Tóth Elemér, Zs. Nagy Lajos, Tőzsér Árpád, Cselényi László, Kulcsár Ferenc, Tóth László és Varga Imre) valóban a csehszlovákiai magyar költészet legjelentősebb alkotói, s a kiválasztott és lefordított versek híven tükrözik a csehszlovákiai magyar líra utóbbi három évtizedének fejlődését.

Hogy milyen fontos feladatot vállalt Vojtech Kondrót, azt a kötet bevezetőjét író Ľubomír Feldek jeles szlovák költő szavai is bizonyítják, aki meglepetését hangoztatja a kötet olvastán. Meglepődik a csehszlovákiai magyar költészet magas színvonalán, s örül annak, hogy a fordító sikerrel emelte át a — szlovák költők számára ismeretlen — magyar nyelvi közegből ezeket a verseket, ezt a „Szlovákiában magyarul írott költészetet". (Csak azt tudnánk, ugyan mi szükség volt erre a nyakatekert megfogalmazásra, miért nem lehetett egyszerűen csehszlovákiai magyar költészetről szólni?)

A Férfikor megjelenése után néhány hónappal a szlovák olvasó újabb magyar költői antológiát vehetett kézbe *Ajánlott küldemények* címmel, melyet Vojtech Kondrót ezúttal 13 magyarországi költő verseiből állított össze. Bár az alcím *fiatal* magyar költők műveit ígéri, Apáti Miklós, Dobai Péter, Döbrentei Kornél, Kiss Benedek, Kiss Anna, Kovács István, Petri György, Rózsa Endre, Sárándi József, Szepesi Attila, Szilágyi Ákos, Utassy József és Veress Miklós inkább tartozik a „fiatalabb középnemzedékbe", mint a fiatalok közé. Az egy-egy költőtől kiválogatott 10—12 vers jó ízelítőt ad a költő világából, s külön öröm lehet számunkra, hogy a kötetet nem egyedül Vojtech Kondrót fordította. Valentin Beniak, Ján Smrek, Emil Boleslav Lukáč után — a sokáig hallgató Ctibor Štítnický mellett — Vojtech Kondrót volt az egyetlen költő-műfordító a szlovák irodalomban, aki energiáinak nagyobb részét a magyar irodalom fordításának szentelte. Tudnunk kell azonban, hogy ugyanakkor folyamatosan kereste a magyar irodalom számára a szimpatizánsokat és fordítókat. Most ezt a törekvését is siker koronázta: az antológiában még Mila Haugová, Lýdia Vadkerti-Gavorníková, Ján Švantner, Ján Buzássy, Daniela Hivešová és Ivan Štrpka neve szerepel (az utóbbi négy Karol Wlachovský „segítségével" fordította a magyar verseket). Reméljük a legjobbakat, vagyis azt, hogy nem egyszeri kísérlet ez az antológia, s hogy az említett fordítók nevével máshol is találkozunk még.

S befejezésül még ide kívánkozik egy megjegyzés. Vojtech Kondrót egy pillanatig sem feledkezik meg arról az egyszerű tényről, hogy régiónk államhatárai nem azonosak az etnikai határokkal. Ezért hangsúlyozza, hogy az Ajánlott küldemények költői, bár a legerősebb, de mégiscsak egyik ágát képviselik a hatvanas évek végén megerősödő magyar lírának, s hogy figyelmet érdemel a magyar költészet jugoszláviai Új Sympozion körül, valamint a romániai Forrás körül kialakult csoportosulása is. És miközben e sorokat írja, Gregor Papuček magyarországi szlovák költő verseit készíti kiadásra — a pozsonyi szlovák szépirodalmi kiadóban. Vojtech Kondrót minden szempontból megbecsülésre méltó partnerünk, aki bizonyára sok magyar költő versét fogja még átültetni szlovákra. De most, e két kötet után talán rajtunk a sor! *(Mužný vek, 1980; Doporučené listy, 1981.)*

BÁBA IVÁN